

Günbatarda Türkmenistandaky adam hukuklaryna uly gyzyklanma ýok

Author: [News Briefing Central Asia](#)

Günbataryň Türkmenistan bilen aragatnaşyklary artdygyça, beýleki bähbitlere gyzmak bilen adam hukuklarynyň kemsidilmeleri ýatdan çykarylýar diýlen alada artýar.

Merkezi Aziýa döwletine bolan Günbataryň gyzyklanmasynyň ýakyndaky ýene bir subutnamasy hökmünde, general Jeýms Mattis, ABŞ-nyň merkezi Komandowaniýasynyň komandiri, 11-nji Ýanwarda Aşgabada geldi. Türkmen döwlet metbugat serişdeleri onuň prezident Gurbanguly Berdimuhammedow bilen duşuşandygyny we umumy howpsyzlyk gyzyklanmalaryny maslahatlaşandygyny habar berdi.

Daşary ýurtlarda ýerleşen adam hukuklaryny goraýjylar Owganystana ýakyndygy üçin regional howpsyzlyk meselelerinde Türkmenistan bilen has ýakyndan işleşmegiň zerurlygyna düşünyändiklerini aýdýarlar. Ýöne bu başga ugurlaryň doly ýatdan çykyrylmagyny aňlatmaly däl ahyr.

“Haçan-da mesele [günbataryň] harby ýerleşişini giňeltmek, ýa-da NATO ýükleri üçin ýerüsti ýollary açmak barada bolanda, hemme zat tiz we bökdençsiz çözülýär” diýip Aşgabatly metbugat synçysy aýtdy. “Şol bir wagtda azatlyk, aç-açanlyk we hukuklar - ösen ýurtlarda gymmatly görülyän zatlar - garaňkylykda galdyrylýar.”

Halkara gözegçilik topary Freedom Haus (Freedom House) Türkmenistany özüniň "Dünýäde Azatlyk 2011" ("Freedom in the World 2011") spisogynda, Burma, Ekwatorial Gwineýa, Eriteriýa, Demirgazyk Koreýa we Somali ýaly graždanlyk azatlyklary we iň ýönekeý hukuklaram basgylanýan ýerler bilen birlikde iň aşaky orunlara ýakyn ýerleşdirýär.

Türkmen adam hukuklary aktiwistleriniň aýtmagyna görä, müňlerçe syýasy tussaglar türmede galdyrylýar, Gyzyl Haç Halkara Komiteti jeza çekiş edaralaryna goýberilmeyär, dissidentler we garaşsyz žurnalistler repressiýa sezewar edilýär, hökümede degişli däl metbugat we graždan guramalary gadagan edilýär, söz azatlygyna ýol berilmeyär hem-de ýurduň içinde hereket we araçakden daşary çykmak berk çäklendirilen ýagdaýda bolup durýär.

“Diňe bir galan zat Günbataryň täsiri” diýip Täjigül Begmedowa, Bolgariýada ýerleşýän Türkmen Helsinki Adam Hukuklary Fondynyň ýolbaşçysy, aýtdy. “Türkmenistan köp halkara guramalaryň agzasy, hem-de şol agzalyklar ony halkara konwensiýalaryna boýun bolmaga borçly edýär. Günbatar şulary ulanyp Türkmenistanyň öz borçnamalaryny ýerine ýetirmegini talap edip biler.”

Azdar Gurdow, Russiýa Strategiki Barlaglar Institutynyň “Problemy Natsionalnoý Strategiýi” žurnalynyň baş redaktory, beýle umytlara şübhelý seredýär.

“Jemgyýet has tradision bolan we totalitar häkimiýetler tarapyndan basyşlara çydamlylyk görkezýän ýerinde, demokratiýanyň prinsiplerine medeniýetli gatnaşyk babatynda ... uly perespektiwa, dogrusyny aýdanynda, ýok bolan ýurdynda Amerikanlardan olaryň adam hukuklaryny goldamagyna garaşmak gerek däl,” diýip ol aýtdy. “Kelläni diwara urmak nämä gerek? Aýlanyp gideniň we hyzmatdaşlykdan nämede bolsa bir zat gazananyň gowy.”

Nurmuhammet Hanamow, Wenada ýerleşýän emigrasiýadaky Respublikan partiýanyň ýolbaşçysy Türkmen häkimiýetleriniň şeýle şertlerde Günbatar bilen iş çalyşmaga doly razydygyny aýdýar.

“Olar Günbataryň syýasatynyň nähilidigine gowy düşündiler, bu ýerde ykdysady we geo-syýasy gyzyklanmalar demokratiki özüşlerden we adam hukuklaryndan ýokary tutulýar” diýip Hanamow aýdy.

Türkmen paýtagty Aşgabatdaky graždan jemgyýeti aktiwisti hem gaty pessimistiki bolup görüdi.

“Biz indi ýadadyk” diýip ol aýtdy. “Biziň demokratiki [halkara] jemgyýeti hökümeti adam hukuklaryny gowulandyrmaga tarap itekläär diýip eden umytlarymyz dereksiz bolup çykdy.”

Bu makala IWPR-nyň, Demokratiýa üçin Milli Goşant (NED) tarapyndan maliýeleşdirilýän, Merkezi Aziýa Tazelikler Brifingi işiniň bir bölegi hökmünde taýýarlanylýdy.

Location: Turkmenistan

Topic: Human rights

Source URL: <https://iwpr.net/tk/global-voices/g%C3%BCnbatarda-t%C3%BCrkmenistandaky-adam-hukuklaryna-uly-gyzyklanma-%C3%BDok>